Verslag

Een maand lang hebben we gewoond en gewerkt in de Woning van Wassenhove in Sint-Martens Latem in België. De woning is een onderdeel van Museum Dhondt-Dhaenens en we hebben er gewerkt aan het opnemen van een film over een *coming community*. Deze film zal medio april worden getoond in Museum Dhondt-Dhaenens en De Pont in Tilburg.

Woning van Wassenhove

Woning van Wassenhove is een voormalig woonhuis gebouwd door de architect Juliaan Lampens tussen 1972 en 1974. Lampens introduceerde in België vanaf de jaren ’60 het modernistisch brutalisme: gebouwen van beton, hout en glas. De idee van *open-plan-living* is specifiek voor zijn architectuur: huizen zonder kamers met één open ruimte waarin alle woonfuncties in elkaar overlopen en die daarmee onze ervaring van wonen herdefinieert. Er zijn slechts enkele van deze huizen gebouwd en zij maken onderdeel uit van het Belgisch cultureel erfgoed.

‘The architecture of Belgian Modernist Juliaan Lampens goes beyond designs of conventional living and instead suggests a utopian avant-garde of living without barriers’ - Angelique Campens

De specifieke architectuur van Woning van Wassenhove leende zich bij uitstek voor het creëren van nuances en verschillende contexten. We hebben het huis gelezen als een private ruimte, als een set en een stage, en alles daar tussenin. Wanneer je het ziet als een private ruimte, is het een plek om te studeren, mensen te ontmoeten en gesprekken te voeren. Als je het ziet als een stage biedt het de mogelijkheid er een choreografie te maken of performances te doen, en waneer je het ziet als een set kun je er een film opnemen. De condities van de ruimte formatteren de innerlijke logica van het werk/de activiteit en de toepassing ervan.

De plattegrond van Woning van Wassenhove is door Juliaan Lampens opgebouwd uit grondvormen: cirkel, driehoek en vierkant. We hebben de plattegrond als uitgangspunt genomen om tekeningen te maken. Deze tekeningen waren het grondplan voor textiele objecten die we hebben geconstrueerd. Bij aankomst was het huis compleet leeg en zagen we de architectuur zoals die oorspronkelijk gebouwd is. Maar op historische foto's op internet en in publicaties is te zien hoe het huis in het dagelijks gebruik er uit zag: vol, rommelig, levendig, aangeraakt. Met deze paradox, het gestileerde formele karakter van de lege woning tegenover het levendige, dagelijkse, rommelige karakter van het bewonen, hebben zowel scenografisch als cinematografisch gewerkt.

Bij aankomst besloten we 45 minuten in stilte in het huis door te brengen als introductie en voorbereiding op een maand lang verblijven in het huis. Ook iedereen die aan ons project heeft meegewerkt, de regisseur en performers, hebben we deze ervaring laten ondergaan.

Theoretische achtergrond

'People will tell you that modernism is about taking the straight way. Don't believe them! It's about the crooked way. It always has been'. - Jan Verwoert

Het oeuvre van Juliaan Lampens vormde binnen dit project het uitgangspunt om op een praktische en theoretische manier het modernisme te bevragen. Dit hebben we op theoretisch vlak gedaan door meerdere gasten uit te nodigen en daarmee in dialoog te gaan.
Dat waren Noortje de Leij, Mohammad Salemy, Antony Hudek en Laurens Otto.
Met hun hebben we een dialoog gehad over zowel onderliggende vragen omtrent het modernisme als concreet over ons proces binnen de residentie.
Deze gesprekken diende als theoretische bron en tegen deze achtergrond hebben we de film gemaakt.

In zijn tekst *Crooked Modernisms, oh crooked indeed* omschrijft Jan Verwoert de innerlijke tegenstrijdigheden van het modernisme als volgt: ‘Modernism is about wanting too many conflicting things at the same time: no more lies and new myths, clarity and magic, truth and intensity, materialism and spiritualism, progress and redemption: a trip to the moon and a journey into the unconscious, the dream of a future art, future society and future humanity and the dream of a return to the origins of culture, to a more original culture.’ Deze tegenstrijdigheden, deze ambiguïteit, deze paradoxen vormde een basis van waaruit we gewerkt hebben.

We hebben ook nog andere boeken/teksten gelezen. Onder andere van auteurs Rosi Braidotti, Gilles Deleuze en Giorgio Agamben.
Uit het boek *The coming community* van Giorgio Agamben hebben we ons basis concept gehaald voor de film. Hij schrijft daar over een komende gemeenschap die aan geen enkel vastomlijnde of allesomvattende definitie kan voldoen. Het blijft komend, het blijft wordend.

Film
Tijdens eerdere residenties in het Frans Masereel Centrum begin 2021 en ons (tijdelijke) atelier in de Backer en Rueb-hal hebben we een groot aantal stoffen bedrukt met abstracte patronen in zeefdruk en blockprint. Soms enkelvoudig, soms heel gelaagd over elkaar heen. Deze stoffen hebben we verwerkt tot rekwisieten.

De doeken varieerde van kleine stukjes stof tot een enorm lange lap van meters lang. Deze doeken hebben we opgenomen in de dagelijkse routine van ons zijn in de woning en we hebben er theatrale improvisaties mee gedaan. Bijvoorbeeld door doeken op te vouwen en op te stapelen, er een vloerkleed van te maken om er op te zitten tijdens een gesprek. We hebben genaaid, gestikt, stukken aan elkaar gezet en vormen gemaakt.

Dan maakten we er weer een installatie van door er een tent van te maken of een ‘tentoonstelling’. Ook hebben we er kostuums van gemaakt en die gedragen. We hebben ze ook buiten gebruikt, aan de gevel gehangen en op het terras uitgelegd. Deze theatrale toepassing van de textiele doeken hebben we geregistreerd met een camera.

Voorafgaand aan de filmdagen hebben we een workshop georganiseerd omtrent *Viewpoints,* verzorgd door Roel Swanenberg. *Viewpoints* is een compositie-techniek die binnen theater en film gebruikt wordt door acteurs, dansers en performers om het *zijn* in een ruimte te onderzoeken. Het is een manier om na te denken over beweging, gebaar en creatieve ruimte. In de klassieke *Six Viewpoints* techniek is er sprake van zes begrippen: Space, Shape, Time, Emotion, Movement, Story. We hebben deze methode gebruikt als instrument om de improvisaties tijdens het filmen te kaderen.

In de daaropvolgende fase van ons proces zijn theaterregisseur Suze Milius samen met drie performers onderdeel geworden van het proces: Marcia Liu, danser/performer, Naomi van der Horst, actrice/performer, Reinout Scholten van Aschat, acteur, Toine van den Hurk, voormalig yoga-leraar/amateur acteur en Chrys Amaya Michailidis, student beeldende kunst.

De performers hebben de textiele rekwisieten neergelegd, opgevouwen, aangetrokken, uitgetrokken, opgeborgen, te voorschijn gehaald, weggehaald, geïnstalleerd, gecomponeerd of gedeconstrueerd. Het gebruik was - zoals in het werk van Franz Erhard Walther - vrij van voorwaarden. Ze hebben de rekwisieten gevouwen, zoals je een handdoeken zou vouwen, ze hebben de textiel dragen zoals kleding, ze hebben er de architectuur mee beïnvloedt, zoals met gordijnen/stoffen of binnenhuis-decoratie. Ze hebben er mee gegoocheld, een tent mee gebouwd en ermee gedanst. De handelingen waren daarin dus zowel huiselijk als abstract, concreet of juist afwijkend. Abstrahering en concretisering liepen in elkaar over.

Deze theatrale improvisaties werden door een of meerdere camera's tegelijk opgenomen. Het huis had een geïmplodeerde serene sfeer. Deze hebben we benadrukt door onderbelichting, traag in en uit zoomen en statische shots af te wisselen met zoekende bewegingen, waarin we de relatie tussen de architectuur en de performatieve handeling hebben onderzocht. De geïmproviseerde handelingen waren theatraal en vormde patronen die de camera uitnodigde om deze te volgen, of juist niet. Daardoor werd het duidelijke, rigide karakter van de (modernistische) architectuur/handelingen gerelativeerd en open gebroken. Het was een deconstructie van deze architectuur/handelingen en door middel van film werd daar een reconstructie van gemaakt. Ook in de montage (waar we de komende maanden aan werken) zal dat gebeuren, het schoksgewijs opnieuw in elkaar zetten van de realiteit. En eveneens in het geluid waarin thema's terugkeren en opgevolgd worden.

De hele film is opgebouwd uit aktes. Deze aktes zijn op zich staande eenheden, maar gaan met elkaar ook los/vaste verbanden aan, zoals schilderijen in een tentoonstelling. En dat geldt ook voor de personages. Autonomie en heteronomie wisselen elkaar af en dagen elkaar uit.

Het modernisme van Lampens heeft het radicale van het pure. Voor ons is dat niet meer (volledig) zo, het gaat ook om het bevragen daarvan, het openbreken en doorbreken van dat rigide karakter. Vanuit modernisme is er de neiging to reduceren, uit te sluiten. Vanuit improvisatie wilden wij juist insluiten, uitnodigen. Door de architectuur te veranderen hebben we ook het leefgebied bevraagd. Daarmee is de film het testen van mogelijke veranderingen, het doen van voorstellen, uitproberen en nieuwe mogelijkheden aangeven. Het is de dubbelzinnigheid van het modernisme, van het leven zelf, van de innerlijke tegenstrijdigheden. De complexiteit die als complexiteit zichtbaar en deelbaar wordt gemaakt. Dit nodigt de kijker uit zelf ook deze heroverwegingen rondom modernistische idealen van samenleven/ wonen opnieuw te overdenken.

We hebben gefilmd met mini-DV camera's uit het begin van deze eeuw. De groezelige korrel past goed bij de sfeer die we willen bereiken. Daarmee hebben we een anachronistische vorm gecreëerd, die refereert naar het verleden. De gehele film zal worden gemonteerd en gepresenteerd in een split-screen. Daardoor wordt het beeld panoramisch en meer cinematografisch. De split-screen is ook een methode die de meer rigide/klassieke lineaire structuur en de reductie van mogelijkheden van het enkelvoudige beeld bevraagd. Een structuur om twee kanten met elkaar in evenwicht te brengen maar ook juist te laten botsen. Om het geheel met het geluid mee te laten bewegen, maar ook juist niet. En binnen de split-screen ligt de vrijheid voor de toeschouwer om acties van performers te volgen maar ook niet te volgen. Als kijker kun je het nooit allebei tegelijk bekijken en daarin zit een vrijheid die de idee van het radicale, dogmatische modernisme bevraagt. Het stelt steeds een alternatieve betekenis voor, zowel voor de kijker maar ook voor ons als makers.